

Analiza bankarskog poslovanja u RH

Furjanić, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **College of Slavonski Brod / Veleučilište u Slavenskom Brodu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:174:113143>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of College of Slavenski Brod](#)

VELEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU

Stručni studij Menadžment

ZAVRŠNI RAD

ANALIZA BANKARSKOG POSLOVANJA U RH

Helena Furjanić

Slavonski Brod, 2014.

VELEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU

Stručni studij Menadžment

ZAVRŠNI RAD

ANALIZA BANKARSKOG POSLOVANJA U RH

Kolegij: Računovodstvo

Helena Furjanić
Matični broj: 925M

Mentor: Milan Stanić, univ. spec. oec.

Slavonski Brod, 2014.

Podaci za bibliografsku karticu

Ime i prezime: Helena Furjanić

Mjesto i datum rođenja: Slavonski Brod, 17.05.1992.

Naslov rada: ANALIZA BANKARSKOG POSLOVANJA U RH

Broj stranica: 49

Broj slika: 2

Broj tablica: 2

Broj priloga: 1

Broj bibliografskih izvora: 24

Ustanova i mjesto gdje je rad izrađen: VELEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU

Postignut stručni naziv: Stručna prvostupnica (baccalaurea) ekonomije

Mentor: Milan Stanić, univ. spec. oec.

Oznaka i redni broj rada:

Datum obrane rada:

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

Predsjednik povjerenstva:

Mentor: Milan Stanić, univ. spec. oec.

Član povjerenstva:

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno, koristeći se vlastitim znanjem, literaturom i provedenim eksperimentima.

U radu mi je pomagao savjetima i uputama voditelj završnog rada Milan Stanić, univ. spec. oec. te mu iskreno zahvaljujem.

Iskreno se zahvaljujem i Gradskoj knjižnici Slavenskoga Broda te knjižnici Veleučilišta u Slavenskome Brodu, koje su mi pomogle pronaći veliki dio literature za moj rad.

Pristupnica:

Helena Furjanić

(Potpis pristupnika)

ANALIZA BANKARSKOG POSLOVANJA U RH

Sažetak

Ovaj rad nastoji odgovoriti na brojna postavljena pitanja, vodeći čitatelje rada kroz svijet bankarstva i prakse. Banka je profitna organizacija kojoj je glavni posao nuđenje financijskih usluga. Tradicionalne usluge svode se na primanje depozita, koji su joj i izvor sredstava, te davanje kredita iz depozita, te pružanje usluga novčanih transakcija, banke nude različite proizvode koji su fokusirani na poduzeća, stanovništvo ili na državu. U Hrvatskoj postoji preko 30 banaka, kojima je za poslovanje na tržištu potrebna dozvola HNB-a. Banke se od univerzalnih razdvajaju prema specijaliziranim, da bi u novije vrijeme ponovno proširile svoju djelatnost i izašle iz okvira standardnih bankarskih usluga te ušle u cjelokupno financijsko poslovanje.

Ključne riječi: Bankarstvo, tradicionalne usluge, HNB, proširenje djelatnosti

ANALYSIS OF THE BANKING BUSINESS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Summary

This work tries to answer a number of questions, guiding readers through world of banking and practices. The bank is profit organization whose main business is offering financial services. Traditional offers come down to accepting deposit, which are the main sources of incomes, giving credits from the deposit and managing many transaction, banks offer different kind of products that are focused on companies, population or the state it self. In Croatia there are over 30 egzisting banks, but in order to be engaged on the market they have to have an NCB (National Bank of Croatia) licence. Banks from universal are separating to specialized, in order to expand their action in the new modern time, and come out off the standard banking offers frame, and eventually join the global financial buissines market.

Keywords: banking, traditional services, HNB, expanding activity

SADRŽAJ

1 UVOD	7
2 OPĆENITO O BANKARSKOM POSLOVANJU	8
3.1 UNIVERZALNE BANKE	11
3.2 KOMERCIJALNE I INVESTICIJSKE BANKE	13
3.3 SPECIJALIZIRANE BANKE	16
3.3.1 PRIVATNE BANKE	16
3.3.2 RAZVOJNE BANKE	17
3.3.3 TRGOVAČKE BANKE	19
3.3.4 ŠTEDIONICE, ŠTEDNE BANKE I KREDITNE UNIJE	19
3.3.5 BANKOVNE I FINACIJSKE HOLDING KOMPANJE	20
3.3.6 FINACIJSKI KONGLOMERATI	21
4 ORGANIZACIJA I STRUKTURA BANKE	22
4.1 ORGANIZACIJA BANKE.....	26
5 VRSTE BANKARSKIH POSLOVA	30
5.1 AKTIVNI BANKARSKI POSLOVI	30
5.2 PASIVNI BANKARSKI POSLOVI.....	32
5.3 NEUTRALNI (POSREDNIČKI) BANKARSKI POSLOVI.....	33
5.4 VLASTITI BANKARSKI POSLOVI.....	34
6 RIZICI BANKARSKOG POSLOVANJA	35
6.1 RIZIK LIKVIDNOSTI.....	35
6.2 OPERATIVNI RIZIK	36
6.3 KREDITNI RIZIK	36
6.4 TRŽIŠNI RIZIK.....	37
7 BANKARSKI SUSTAVI	38
7.1 ANGLO – SAKSONSKI BANKARSKI SUSTAV.....	38
7.2 EUROPSKI BANKARSKI SUSTAV	39
7.3 BANKARSKI SUSTAVI ZEMALJA U RAZVOJU I TRANZICIJI	40
7.4 ISLAMSKO BANKARSTVO	41
8 POSLOVNO BANKARSTVO U HRVATSKOJ	42
8.1 HRVATSKA NARODNA BANKA.....	43
9 ZAKLJUČAK	45
10 LITERATURA	46

11 PRILOZI.....	48
12 POPIS TABLICA I SLIKA.....	49

1 UVOD

Ovaj rad nastoji poslužiti boljem razumijevanju banaka, čiji je cilj približiti čitatelja bankama, odnosno razumjeti kako banke funkcioniraju i koji su to sve poslovi koje banke obavljaju. Najvažnije je razumjeti poslovanje banaka koje se tijekom godina mijenja. Banke su poduzeća koja omogućuju raspolaganje i upravljanje novcem. Kako bi se što bolje razumjelo kako banke upravljaju novcem, mora se razumjeti s kim banke rade, potrebno je razumjeti i druge sudionike u ekonomiji.

U prvom dijelu rada je pisano općenito o bankarskom poslovanju. Potrebno je upoznati se sa bankarskim sustavom u Republici Hrvatskoj koji se stalno mijenja, te karakteristike bankarskog poslovanja. Nakon toga, navode se vrste banaka, opisuju se pojedina vrsta banke te njezine karakteristike. Sljedeći dio je posvećen organizaciji bankarskog poslovanja. U njemu se obrađuje organizacija banke, odnosno organizacijska struktura banke te primjeri organizacijskih oblika malih i srednjih banaka u Hrvatskoj.

Banka ima i aktivne, pasivne i neutralne poslove. Obrađuju se pasivni ili mobilizacijski poslovi banke. Aktivni bankarski poslovi su uglavnom krediti. Stavke aktive i pasive jasno će biti definirane i jasno će im biti dana namjena s kojom je klijenti rabe.

Sljedeće poglavlje obrađuje i definira rizike bankarskog poslovanja budući da je svaka banka kao poduzeće osobito izložena rizicima. Neki rizici su neizbježni, neki se mogu iskoristiti, a neki se mogu uporabiti kako bi banka što bolje ostvarila rezultate poslovanja.

Nakon toga obrađuju se bankarski sustavi koji se podijeljeni na anglo – saksonski bankarski sustav, europski bankarski sustav, bankarski sustavi zemalja u razvoju i tranziciji te islamsko bankarstvo. Na kraju, govori se o poslovnom bankarstvu u Hrvatskoj, o bankama koje prevladavaju, te o ciljevima i zadacima Hrvatske narodne banke u Hrvatskoj.

2 OPĆENITO O BANKARSKOM POSLOVANJU

Bankarski sustav je zadnjih dvadeset godina U Republici Hrvatskoj doživio brojne promjene kao što su: promijenjeni propisi, karakteristike klijenata, obujam poslovanja, tržište, i slično. Usprkos brojnim promjenama, temelj bankarskog poslovanja nije se promijenio. Banke posluju sa svojim klijentima pritom nastojeći ostvariti bolji suodnos, čiji je cilj postići zajednički razvoj i napredak. Uloga bankarstva u ekonomiji je značajna, a stanje u ekonomiji jasno se odražava i na poslovanje banaka. Poslovanje banaka u modernom svijetu nikada nije bilo brže i dinamičnije, ali isto tako postoji i velika potreba za znanstvenom i stručnom literaturom koja bi mogla objasniti moderne bankarske poslove i objasniti funkcioniranje banaka. Bankari se trebaju uklopiti u nova znanja i usvojiti nove tehnike u klasično bankarsko poslovanje, a istovremeno moraju poznavati cjelokupne poslovne procese koji se odvijaju u banci i njezinom okruženju.

„Banka je profitna organizacija kojoj je glavni posao nuđenje financijskih usluga. Tradicionalne usluge banke svode se na primanje depozita, koji su joj i izvor sredstava, davanje kredita iz depozita, te pružanje usluga novčanih transakcija. Banke nude različite proizvode koji su fokusirani na poduzeća, stanovništvo ili na državu.“ [1]

Banka je specifično poduzeće koje posluje specifičnom robom odnosno novcem, zbog čega je veći društveni značaj takvog poduzeća u odnosu na druga poduzeća. Banke su financijske institucije koje se bave aktivnostima financijskog posredovanja na planu prikupljanja depozita i davanja zajmova.

Postoji nekoliko karakteristika bankarskog poslovanja. Prva karakteristika bankarskog poslovanja je transformacija sredstava, pri čemu banka transformira kratkoročniju depozitnu pasivu u dugoročniju aktivu.

Druga bitna karakteristika bankarskog poslovanja je evaluacija tražilaca zajmova. To znači da se banka pojavljuje kao procjenjivač kreditnog rizika u ime deponenta čija sredstva banka plasira.

Treća karakteristika je depozitni potencijal banke koji se transformira na osnovu depozita velikog broja deponentata, a raspoloživi potencijal plasira u vidu zajmova raznim korisnicima.

Četvrta karakteristika je da je banka kolekcija aktive i pasive u koju ulaze razni financijski instrumenti koji sadrže: kamatnu stopu, rok dospijanja, pokriće.

U bilanci vidimo što konkretno obavlja pojedina banka. Ovisno o uspješnosti podatak možemo vidjeti u računu dobiti i gubitka. Iz osnovnih financijskih izvještaja možemo vidjeti razlog osnutka banke a to je dobit.

Banka mora plasirati novac (kreditima) da bi se mogla ostvariti dobit. Preduvjet plasmana je prikupljanje depozita.

Cilj osnivanja banke je dobit. Menadžment kreira poslovnu politiku banke. Stanje na tržištu, ponuda, veličina banke, utječu na poslovnu politiku banke.

„Bankarstvo je posebna naučna disciplina koja ima zadatak da ispituje i prati opće ekonomske događaje koja se manifestiraju funkcioniranjem banaka u kreditnom i bankarskom sustavu jedne zemlje. Nauka o bankarstvu se bavi proučavanjem funkcija i uloge bankarskog sustava, kao i načina organiziranja bankarskih organizacija u jednoj nacionalnoj ekonomiji. Zatim, proučava bankarsko poslovanje, a naročito odnose, procese i poslovne transakcije koje se javljaju po osnovi stvaranja i korištenja novca i kredita preko banaka. Nauka o bankarstvu bavi se i prožimanjem teorije i prakse monetarno-kreditne i devizne politike, s jedne strane i kreditno-bankarskog sustava s druge strane.

Bankarstvo kao naučna disciplina o organizaciji i poslovanju banaka razvilo se u drugoj polovini 19. vijeka, sa ciljem da bankare osposobi za uspješno vođenje bankarskih poslova, vodeći računa o kreditnom pokriću, likvidnosti, poslovnom ugledu na burzi, špekulativnim poslovima i sl.

Principi bankarskog poslovanja su nacionalni i internacionalni.

Razlozi regulacije banaka su osiguranje solventnosti banaka, osiguranje likvidnosti banaka, promicanje ekonomske efikasnosti (tehničke i alokativne)“ [2, str. 190]

3 VRSTE BANAKA

Financijski sustav neke zemlje čine njezina valuta, platni sustav, financijska tržišta, financijske institucije te institucije koje reguliraju i nadziru njihov rad. U Republici Hrvatskoj dominantnu poziciju u financijskom sustavu zauzimaju poslovne banke, čiji rad regulira i nadzire središnja banka – Hrvatska narodna banka (HNB). Poslovne banke najaktivnije su financijske institucije, i u platnom sustavu, i na sva tri financijska tržišta: novčanom, deviznom i tržištu kapitala. [3]

„Banka je institucija koja se bavi prikupljanjem sredstava, plasiranjem sredstava te pružanjem financijskih usluga.“ [4, str.10] Banka je definirana kao institucija, a ne kao financijska institucija jer banke danas nisu samo ograničene na financijsko poslovanje nego su svoje usluge proširile i izvan klasičnih okvira.

Vrste banaka koje će se obraditi u ovome poglavlju su univerzalne banke, komercijalne i investicijske banke, trgovačke banke, štedne banke i štedionice, bankarske holding kompanije i financijski konglomerati. Svaka od ovih banaka ima svoje karakteristike poslovanja, te prednosti i nedostatke. Razlike među vrstama banaka su najčešće u poslovima koje te banke obavljaju te koji su im ciljani klijenti.

„U početku svojega djelovanja banke su prikupljale sredstva od kojih su imali viškove sredstava i plasirale ga onima kojima su sredstva nedostajala, odnosno onima koji su imali manjak sredstava. Zbog činjenice da su banke obavljale alokativnu funkciju, a zahtjevi klijenata nisu bili sofisticirani, prve su banke bile univerzalne – mogle su zadovoljiti sve financijske potrebe klijenata.“ [4, str. 537]

Mnoge banke se odlučuju na podjelu posla na poduzeću izvan banke. Ako banke imaju oko sebe bankarsku grupu nisu više samo jedna banka nego banka postaje čitav skup povezanih poduzeća. Suvremeno financijsko poslovanje danas nije samo u domeni banaka već i drugih financijskih institucija, takozvanih kvazibanaka. Ujedno, osim institucionalnih povezivanja, danas su prisutna i ad hoc rješenja kako bi se zadovoljile potrebe pojedinih financijskih tržišta.

S obzirom na potrebe klijenata, ekonomske karakteristike, povijesne okolnosti, politička okruženjem ekonomske prednosti pojedine banke moguće je napraviti teorijsku podjelu banaka.

Tablica 3.1 Vrste banaka [izrada autora]

NAZIV BANKE	OPIS BANKE
UNIVERZALNE BANKE	Banke koje obavljaju sve bankarske poslove potrebne njihovim klijentima.
KOMERCIJALNE I INVESTICIJSKE BANKE	Komerцијалне banke su orijentirane na specifične klijente, najčešće građane, dok investicijske banke obavljaju poslove investicijske prirode za svoje klijente.
TRGOVAČKE BANKE	To su visoko specijalizirane banke koje imaju izrazito ciljnu djelatnost.
ŠTEDNE BANKE, ŠTEDIONICE I KREDITNE UNIJE	To su specijalizirane banke koje se fokusiraju na pojedine segmente poslovanja s pojedinim skupinama klijenata unutar ekonomije.
BANKARSKE HOLDING KOMPANIJE	Poduzeća koja su vlasnici različitih banaka i financijskih institucija. Svoj portfelj kreiraju tako što kupuju banke koje imaju različite karakteristike.
FINANCIJSKI KONGLOMERATI	To su super banke koje osim bankarskih pružaju i druge usluge financijske prirode. Ovakve banke obuhvaćaju puno širi spektar financijskih usluga od univerzalnih banaka.

3.1 UNIVERZALNE BANKE

„Univerzalne banke se razlikuju od drugih jer pružaju većinu bankarskih usluga. Njihova prednost je u razdobljima loše konjunktore kada kroz jačanje određene djelatnosti mogu više ili manje, kompenzirati one loše poslove koje ne mogu propustiti. Njihova loša strana je upravo

odsustvo specijalizacije, široki plan djelovanja što znatno povećava troškove i rizik poslovanja. Svakako da se to odražava i na troškove vezane za zaposlenike (što je uglavnom veliki trošak) budući da je nužno imati stručnjake raznih profila sukladno uslugama koje pružaju. Nacionalne tradicije i navike često uvjetuju da u određenim državama dominira ovaj tip banaka.“ [5]

Najveća prednost univerzalnih banaka je u njihovoj širini poslovanja i raznolikosti ponude usluga koje nude klijentima, ponude koje se očituju u razdobljima loše konjunktore kada kroz jačanje određene djelatnosti mogu kompenzirati one loše poslove koje se mogu propustiti. Ukoliko dođe do sustavne krize u ekonomiji širina njihova poslovanja može biti problem. Univerzalne banke su posebno sklone sustavnom riziku. Budući da su uključene u široki aspekt ekonomije, ekonomske fluktuacije utječu na banku. Manje ekonomske fluktuacije univerzalna banka može prebroditi bez poteškoća, ali velike ekonomske fluktuacije mogu biti značajan problem jer utječu na cjelokupnu bankarsku bilancu.

Loša strana univerzalnih banaka je upravo odsutnost specijalizacije, široki plan djelovanja, što znatno povećava rizik poslovanja i troškove. To se odražava i na troškove zaposlenika, uglavnom su to veliki troškovi, budući da je nužno imati stručnjake raznih profila, sukladno uslugama koje banka pruža. Nacionalne tradicije i navike često uvjetuju da u određenim državama dominira ovaj tip banaka.

Univerzalno bankarstvo nudi razne usluge, a to su:

- Sve oblike depozitnoga i kreditnog poslovanja
- Posjedničko trgovanje
- Trgovanje financijskim instrumentima i trgovanje derivatima
- Platni promet
- Brokerske usluge
- Korporativne savjetničke usluge, uključujući preuzimanja i spajanja te investicijski menadžment

Prve moderne banke koje su počele s poslovanjem bile su univerzalne banke. S razvojem financijskoga tržišta i povijesnim kretanjem došlo je do postupnoga razvoja drugih vrsta banaka.

3.2 KOMERCIJALNE I INVESTICIJSKE BANKE

Komercijalne banke

„Depozitno-kreditne banke još se nazivaju i komercijalne banke. Iz samih naziva proizlaze i njihova obilježja i funkcije. Ovo su banke kreditiranja gospodarstva ali i stanovništva. Temelj ove aktivnosti čine kratkoročni depoziti iz svih izvora.

Odobranjem kredita ove banke povećavaju novčanu masu. Ova pojavu danas uobičajeno se naziva sekundarna emisija novca što ima izuzetan utjecaj na robno novčane odnose, stabilnost tečaja nacionalne valute, a time i cjelokupnog gospodarskog sustava zemlje. Stoga je pridržavanje načela i principa bankarskog poslovanja za svaku banku, ali i za bankovni sustav u cjelini, imperativ. Mjere kreditno-monetarne politike koje provodi središnja banka čine okvir djelovanja ovih banaka. Uz to središnja banka temeljem svojih ingerencija surađuje s ovim bankama te u konačnici usmjerava i kontrolira njihov rad.“ [6]

Komercijalne banke u SAD-u nude i veleprodajne i maloprodajne usluge. Veleprodajno bankarstvo obično uključuje ponudu posredništva, likvidnosti i platnih usluga velikim klijentima kao što su velike korporacije i države. Te banke nude poslovne račune, komercijalne kredite, te sudjeluju u sindiciranim kreditima i aktivne su u međubankovnom tržištu gdje daju i uzimaju kredite od drugih banaka.

Većina banaka u SAD-u su maloprodajne i one su usredotočene na poslovanje samo sa malim poduzećima i građanima. Njihovi prihodi se ostvaruju davanjem usluga i kreditiranjem. Fokusiraju se na račune kojima se ostvaruje platni promet. Za takve usluge banke uzimaju naknadu. Kada je riječ o kreditiranju, maloprodajne banke su usredotočene na stambene kredite. Kako bi mogle ostvariti usklađenost ročne strukture s obzirom na kratke depozite i dugoročne kredite, maloprodajne banke prodaju većinu svojih kredita.

Investicijske banke

„Sve do pojave Velike depresije banke su u SAD-u bile univerzalne. S razvojem tržišta kapitala i sve većim ulaganjem građana na tržištu kapitala, banke su proširile svoje poslovanje i na investicijske djelatnosti te su počele posredovati između tržišta kapitala i drugih sudionika u ekonomiji.

Građanima su omogućile ulaganja na tržištu kapitala putem sekundarne trgovine, a poduzećima primarnu emisiju financijskih instrumenata. S rastom tržišta ulaganja su postajala sve većima i sve rizičnijima tako da je s padom vrijednosti dionica, došlo i do sustavne krize koja je poharala i financijski i realni sektor.

Investicijskim bankama zabranjeno je nuditi usluge komercijalnih banaka, posebno stambenih kredita. Investicijske banke nisu smjele sudjelovati u kreditiranju, odobravanju bilo kakvih kartičarskih poslova, ali su zato omogućavale pristup tržištu kapitala. Upravo je ova mogućnost pristupa tržištu kapitala ono što je razdvojilo komercijalne od investicijskih banaka.

Investicijske banke na početku:

- Prikupljaju kapital za velike korporacije i državu kroz uslugu preuzimanja za korporativne i državne vrijednosnice
- Dogovaranje spajanja i akvizicije

U današnjem su svijetu moderne investicijske banke proširile svoje osnovne usluge i sada uključuju:

- Preuzimanja, spajanja i akvizicije
- Trgovanje dionicama i instrumentima fiksnoga prihoda
- Menadžment fondova
- Konzultacije
- Globalnu zaštitu“ [4, str. 542]

**INVESTICJSKA BANKA + KOMERCIJALNA BANKA = UNIVERZALNA
BANKA**

3.3 SPECIJALIZIRANE BANKE

„Već iz rane povijesti bankarstva poznata je specijalizacija u bankarstvu. Specijalizacija često donosi izuzetne prednosti u odnosu na konkurenciju. Organiziranjem bankovnog poslovanja na načelima specijalizacije omogućuje bankama:

- potpunije i sveobuhvatnije sagledavanje potreba svojih klijenata
- smanjenje rizika u poslovnim odnosima
- kvalitetnije osiguranje izvora sredstava putem suradnje sa sličnim bankama iz inozemstva bez obzira na oblik te suradnje
- odgovarajuću kadrovsku ekipiranost“ [7]

Specijalizacijom u poslovanju banke nema sporednih poslova koji u nekim razdobljima mogu dodatno opterećivati poslovanje, te na taj način smanjivati efikasnost njenog poslovanja. Specijalizirane banke mogu biti različitog prolila. Najčešće su razvojne banke (banke dugoročnog kreditiranja u HR HBOR), investicijske banke i dr.

Specijalizacijom u poslovanju banke nema sporednih poslova koji u nekim razdobljima mogu dodatno opterećivati poslovanje te na taj način smanjiti efikasnost bančina poslovanja. Specijalizacija može biti podređena pojedinim granama tržišta ili pojedinim poslovima.

Postoji nekoliko vrsta specijaliziranih banaka. To su privatne banke, razvojne banke, trgovačke banke, štedionice, štedne banke i kreditne unije, bankovne i financijske holding kompanije, financijski konglomerati.

3.3.1 PRIVATNE BANKE

Banka koja je u vlasništvu ograničenog broja partnera, od kojih svaki ima neograničenu odgovornost za dugove banke. Privatne banke takve vrste popularne su u tajnovitoj Švicarskoj. Posljednjih godina izraz se počeo upotrebljavati za svaku banku koja nudi usluge prvenstveno imućnim pojedincima. Mnoge velike komercijalne banke danas imaju odjele privatnog bankarstva.

Takve banke karakterizira relativno mali broj klijenata koji su izrazito bogati, a banke imaju primarnu funkciju upravljanja svojim financijama.

„Osnovno načelo privatnoga bankarstva je individualan pristup klijentu. Privatno je bankarstvo određeno veličinom imovine. Da bi se postalo klijentom privatne banke, osoba mora imati određenu imovinu ili određena slobodna sredstva za investiranje. Velike banke, kao što je primjerice JP Morgan ili Goldman Sachs, kao uvjet privatnoga bankarstva traže imovinu od 30

milijuna USD, što predstavlja sinonim za bogatog klijenta. Usluge privatnoga bankarstva sastoje se od:

- investicijskoga savjetovanja
- planiranja ulaganja
- kontrole prihoda od ulaganja
- traženja najboljih tržišnih prilika za ulagače

Klijenti kojima je omogućeno poslovanje putem privatnoga bankarstva imaju povlašten tretman, posebno kod novih investicija kao što su izdanja dionica. Osim investicija, takvim klijentima su ponuđene i posebne mjere zaštite vrijednosti imovine.“ [4, str. 546]

3.3.2 RAZVOJNE BANKE

„Specijalizirane banke po vrsti posla mogu biti različitog profila. Najčešće su razvojne banke (banke dugoročnog kreditiranja) kojima se glavni oblik plasiranje kredita za financiranje specijalnih projekata pod posebnim uvjetima. Ovdje treba istaknuti EBRD, Europsku banku za obnovu i razvoj, kojoj je HBOR hrvatska inačica. HBOR djeluje u Hrvatskoj sa specifičnom funkcijom projektnoga financiranja. Ovakve banke koje se bave investiranjem mogu imati veliko značenje na razvoj i rast ekonomije ako je njihova uporaba pravilna i ako države imaju jasno definirane projekte.“ [4, str. 547]

Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR)

„Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) osnovana je Zakonom o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu od 12. lipnja 1992. godine, kao posebna državna banka u stopostotnom vlasništvu Republike Hrvatske s osnivačkim kapitalom od 3,7 milijardi kuna. Osnovna zadaća banke je bila financiranje obnove ratom razrušenog gospodarstva, domova i infrastrukture. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Hrvatskoj kreditnoj banci za obnovu iz 1995. godine

Banka je dobila današnji naziv Hrvatska banka za obnovu i razvitak te proširila opseg djelatnosti na kreditiranje i osiguranje izvoza. Novi Zakon o Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak kojim je povećan temeljni kapital na 7 milijardi kuna donesen je u prosincu 2006. godine. HBOR u hrvatskom bankarskom sustavu ima ulogu razvojne i izvozne banke, a strateški ciljevi su razvitak hrvatskoga gospodarstva te regionalno usmjeravanje sredstava radi uravnoteženja razvitka svih područja Republike Hrvatske, s naglaskom na poticanje razvoja područja od posebne državne skrbi.“ [8, str. 119]

Za razliku od poslovnih banaka, HBOR pribavlja sredstva za obavljanje svojih poslova i aktivnosti na domaćim i stranim tržištima kapitala te od financijskih institucija. Neke od njih su Razvojna banka Vijeća Europe (CEB), Njemačka razvojna banka (Kreditanstalt für Wiederaufbau – KfW), i druge. Hrvatska banka za obnovu i razvitak ne drži depozite, osim u slučaju kada depozit predstavlja određeni kolateral za odobrenje kredita ili izdavanje bankarske garancije. Isto tako, HBOR ne prodaje i ne kupuje vrijednosne papire, osim za potrebe održavanja tekuće likvidnosti.

„Kreditnu aktivnost HBOR provodi prvenstveno dugoročnim financiranjem razvojnih i izvoznih pothvata poslovnih subjekata u cilju učinkovite financijske podrške cjelovitom i održivom razvitku hrvatskog gospodarstva. Kreditni programi provode se izravno ili putem poslovnih banaka s kojima HBOR ima zaključene ugovore o suradnji. U cilju što kvalitetnije podrške gospodarstvenicima, HBOR sustavno prati tržišna kretanja i potrebe gospodarstvenika te sukladno tome proširuje ili mijenja svoju ponudu kredita.“ [9]

U Osnovne djelatnosti Hrvatske banke za obnovu i razvoj ubrajaju se:

- poticanje izvoza i zaštite okoliša
- financiranje infrastrukture te razvoj hrvatskoga gospodarstva
- podupiranje razvoja maloga i srednjeg poduzetništva
- osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika

Danas svoje aktivnosti HBOR usmjerava na malo i srednje poduzetništvo i zaštitu okoliša. Jer je glavni pokretač svakog modernog gospodarstva. Ako se povoljno financira, omogućava se rast i razvoj pravnih subjekata. Hrvatska banka za obnovu i razvoj financira poljoprivrednike, inovatore, male i srednje poduzetnike, poduzetne početnike i slično.

HBOR ima ključnu ulogu u poticanju hrvatskoga izvoza jer financira obrtna sredstva za pripremu izvoza te kreditira kupce hrvatskih roba i usluga u inozemstvu.

3.3.3 TRGOVAČKE BANKE

To su usko specijalizirane banke koje su nakon što su se pojavile poslovale samo sa trgovačkim poduzećima. Ta poduzeća su bila u Engleskoj koja su trgovala s kolonijama. Prva takva banka je bila britanska trgovačka banka, tzv. Barings banka. Postupno se razvijalo poslovanje trgovačkih banaka. Proširivale su svoje usluge financiranja te su tako ušle i u brokersko poslovanje. Većinu banaka kupile su brokerske tvrtke ili ulagale u to tržište. Većina britanskih trgovačkih banaka je počela nuditi iste usluge kao i američke investicijske banke.

3.3.4 ŠTEDIONICE, ŠTEDNE BANKE I KREDITNE UNIJE

Najbitnija stavka u svakoj državi je štednja. Štedionice su specifične, specijalizirane financijske (bankarske) institucije. Njihova je osnovna djelatnost prikupljanje i plasman štednje najširih slojeva stanovništva.

„U suštini to je jedna od bitnih funkcija svakog bankarskog poslovanja. Njihova specifičnost se očituje u prikupljanju tih malih, ali vrlo brojnih ušteda. Dakle, prikupljaju sredstva koja zbog svoje veličine i rascjepkanost nisu interesantna za ostale financijske institucije. Upravo zahvaljujući brojnosti tih ušteda u konačnici one mogu postati ipak značajan izvor sredstava. Dakako da ovo zavisi od više uzroka. Prvenstveno od stabilnosti nacionalne, a u nekim zemljama gdje je to dopušteno i od strane valute (ali i deviza) budući da se može štedjeti i u stranim valutama i devizama, zatim od navika štednje novca, a razumljivo i iz učinaka koja proizlaze iz ovoga oblika štednje. Štedionice uglavnom odobravaju različite kredite svojim klijentima, stanovništvu (potrošački krediti, krediti za komunalnu izgradnju, adaptacije, krediti za različite usluge i drugo).

Posebno mjesto u poslovima štednje imaju i poštanske štedionice. Njihova prednost proizlazi iz velikog broja njihovih ekspozitura i šaltera gotovo u svakom mjestu. Ta činjenica vrlo pogoduje lom kapilarnom prikupljanju štednje, ali i razvijanju navika štednje kao vrlo korisnom ponašanju. Važno je napomenuti da osnovnu djelatnost poštanskih štedionica ne čini štednja i kreditiranje stanovništva već i druge djelatnosti kao što je bezgotovinski platni promet.

Razvoj štednje je rezultirao i pojavom usko specijaliziranih institucija kao što su štedno-kreditne zadruge i zadružne štedionice. Ove institucije se također bave poslovima štednje i plasmanom tih sredstava, ali isključivo članovima tih udruga. Ujedno i uvjeti kreditiranja kod ovih institucija, često su povoljniji nego kod drugih sličnih ustanova. Svojim kreditiranjem potpomažu razvoj različitih djelatnosti drugih članova kao što je obrt, poljoprivredna proizvodnja i drugo.“

[10]

Štedionice i Štedne banke

„One odobravaju različite kredite svojim klijentima, stanovništvu i SME poduzećima (potrošački krediti, krediti za komunalnu izgradnju, adaptacije, krediti za različite usluge i drugo). U ovu skupinu ulaze i stambene štedionice koje su specijalizirani oblik štedionica, a bave se štednjom i stambenim kreditima.

Kreditne unije

„Kreditne unije predstavljaju financijske institucije koje nastaju putem financijskoga udruživanja građana, institucija, sektora poslovanja sa svrhom obavljanja financijskih usluga za taj posebni sektor. Posluju kao financijske udruge sličnih sudionika u ekonomiji.“ [4, str. 551] Temeljna karakteristika je ta što ograničavaju poslovanje s obzirom na broj klijenata s kojima posluju. Bave se poslovima štednje i plasmanom prikupljenih sredstava, ali isključivo sa članovima tih unija. Njihovi uvjeti kreditiranja su povoljniji.

3.3.5 BANKOVNE I FINANCIJSKE HOLDING KOMPANIJE

Razvijanjem poslovanja i proširivanje djelatnosti poduzeća, pojavljuju se razna poduzeća koja ulaze u vlasništvo banaka i financijskih institucija. *Bankovna holding kompanija* je pojam koji se pojavio u SAD-u, i označava tvrtku koja ima 25% dionica s pravom glasovanja u dvije ili više banaka. To je jedinstvena kompanija koja u svojem vlasništvu ima nekoliko banaka.

U Hrvatskoj ima jako malo bankarskih holding kompanija zbog malog tržišta i jer veliki dio banaka u Hrvatskoj je dio međunarodne bankarske grupacije.

3.3.6 FINANCIJSKI KONGLOMERATI

„Financijski konglomerat je grupa s reguliranim subjektom na čelu grupe ili gdje je najmanje jedno od ovisnih društava u toj grupi regulirani subjekt.“ [11]

Financijski konglomerat je kompanija koja se bavi s barem dvije od pet financijskih aktivnosti, a to su:

- osiguranjem
- menadžmentom fondova
- vrijednosnicama
- posredništvom
- savjetovanjem za ili prodaja investicijskih proizvoda

„Iako su prednosti financijskih konglomerata za klijente očiti, financijski konglomerati nisu bez potencijalne opasnosti. Povećanje opsega poslovanja te proširenje poslovanja sa sobom nužno nose i rizike, posebice sustavni rizik, što se i pokazalo u krizi 2008. Kada je došlo do ekonomskoga poremećaja u SAD-u, problem nije bio lokaliziran samo na SAD nego se proširio po cijelome svijetu. Jedan od razloga zašto je došlo do nagloga proširivanja financijskoga problema je u povezanosti financijskih konglomerata.

Bankarski holdinzi su najava budućnosti i činjenica globalizacije.“ [4, str. 555]

4 ORGANIZACIJA I STRUKTURA BANKE

Banka je poduzeće koje mora imati jasno definiranu strukturu i organizaciju kako bi mogla uspješno poslovati. Organizacija banke je podređena strategiji banke i tržištu na kojem banka nastoji poslovati. Postoje četiri osnovna odbora banke koji upravljaju bankom, a to su:

- Nadzorni odbor
- Uprava banke
- Kreditni odbor
- Odbor za upravljanje aktivom i pasivom banke

Vrlo je važno shvatiti kojim dijelom upravljanja banke se bavi pojedini odbor i kako odluke pojedinog odbora utječu na ukupno poslovanje banke.

NADZORNI ODBOR

„Osim nadležnosti koje nadzorni odbor ima prema Zakonu o trgovačkim društvima, nadzorni odbor banke ima i sljedeće nadležnosti:

- Daje suglasnost upravi na poslovne politike banke
- Daje suglasnost upravi na financijske planove banke
- Daje suglasnost na okvirni godišnji program rada unutarnje revizije
- Donosi odluke o drugim pitanjima određenim ovim Zakonom.

Dužnosti i odgovornosti članova nadzornog odbora banke

Osim dužnosti i odgovornosti članova nadzornog odbora koje proizlaze iz Zakona o trgovačkim društvima, članovi nadzornog odbora banke moraju:

- Zauzimati stavove o nalazima Hrvatske narodne banke i drugih nadzornih tijela u postupcima nadzora nad bankom
- Solidarno odgovarati banci za štete koje nastanu kao posljedica propusta u ispunjavanju njihovih dužnosti

- Obavijestiti Hrvatsku narodnu banku o imenovanju i prestanku njihove funkcije u upravnim ili nadzornim tijelima drugih pravnih osoba i pravnim poslovima na temelju kojih je član nadzornog odbora ili član njegove uže obitelji izravno ili neizravno pribavio dionice ili poslovne udjele u pravnoj osobi na temelju kojih je član nadzornog odbora zajedno s članovima njegove uže obitelji stekao kvalificirani udjel u toj pravnoj osobi ili na temelju kojih su njihovi udjeli pali ispod granice kvalificiranog udjela.“ [12]

UPRAVA BANKE

„Uprava banke mora imati najmanje dva člana koji vode poslove i zastupaju banku. Jedan od članova uprave mora biti imenovan za predsjednika uprave. Ako statutom banke nije drukčije određeno, članovi uprave vode poslove i zastupaju banku zajedno.

Uprava banke ne smije ovlastiti prokuristu (jednog ili više njih) za samostalno zastupanje banke, odnosno samostalno sklapanje svih ugovora i poduzimanje svih pravnih radnji u ime i za račun banke koje proizlaze iz ukupnog opsega bankovnih i ostalih financijskih usluga za koje je banka dobila odobrenje Hrvatske narodne banke i za koje je upisana u sudskom ili drugom registru.

Uvjete koje treba ispunjavati osoba kojoj se daje prokura, vrsta i način davanja prokure, opseg ovlasti iz prokure, uključujući i ograničenja u poduzimanju određenih radnji od strane prokuriste, utvrđuju se statutom banke.

Najmanje jedan član uprave banke mora poznavati hrvatski jezik. Najmanje jedan član uprave banke mora imati prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Radni odnos članova uprave

Članovi uprave banke moraju biti u radnom odnosu s bankom na neodređeno i puno radno vrijeme. Sva posebna prava koja imaju članovi uprave i ostali zaposlenici banke na osnovi ugovora o radu ili drugog ugovora s bankom, a koja ne proizlaze iz kolektivnog ugovora i zakona kojim je uređeno pitanje radnih odnosa, prestaju danom dostave rješenja o imenovanju posebne uprave u banci.

Dužnosti i odgovornosti članova uprave

„Osim dužnosti članova uprave koje proizlaze iz Zakona o trgovačkim društvima, članovi uprave banke dužni su osigurati:

- da banka posluje u skladu s pravilima o upravljanju rizicima kao što je propisano Zakonom o bankama i ostalim zakonima koji uređuju bankovno poslovanje odnosno pružanje ostalih financijskih usluga i propisima donesenim na temelju ovog i drugih zakona
- praćenje rizika kojima je banka izložena u svom poslovanju i usvajanje odgovarajućih procedura putem kojih banka upravlja rizicima
- sustavno praćenje, procjenu i strategiju održavanja, odnosno dosezanja adekvatne razine kapitala u odnosu na rizike kojima je banka izložena u svom poslovanju
- funkcioniranje sustava unutarnjih kontrola za sva područja poslovanja banke
- nesmetano obavljanje unutarnje revizije
- da banka vodi poslovne i druge knjige i poslovnu dokumentaciju, sastavlja knjigovodstvene dokumente, realno procjenjuje imovinu i obveze, sastavlja financijska i druga izvješća u skladu s računovodstvenim propisima i standardima i ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju Zakona o bankama
- da banka izvješćuje i obavještava Hrvatsku narodnu banku u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju Zakona o bankama provođenje mjera naloženih od Hrvatske narodne banke. [12]

Uprava banke je dužna obavijestiti Nadzorni odbor banke ukoliko je ugrožena likvidnost ili solventnost banke, ako nastupe okolnosti za prestanak ili oduzimanje odobrenja za pružanje bankovnih usluga, ukoliko se financijsko stanje banke promjeni tako da jamstveni kapital banke padne ispod iznosa minimalnog kapitala, ako banka prekorači veliku izloženost prema jednoj osobi zbog smanjenja jamstvenog kapitala. Isto tako, uprava banke mora pisanim putem obavijestiti nadzorni odbor banke o izboru i opozivu u nadzorno tijelo druge pravne osobe, te pravnim poslovima na temelju kojih je član uprave ili član njegove uže obitelji izravno ili neizravno pribavio dionice ili poslovne udjele u pravnoj osobi na temelju kojih je član uprave zajedno s članovima njegove uže obitelji stekao kvalificirani udjel u toj pravnoj osobi ili na temelju kojih su njihovi udjeli pali ispod granice kvalificiranog udjela.

ODBOR ZA UPRAVLJANJE AKTIVOM I PASIVOM (ALCO)

„Odbor za upravljanje aktivom i pasivom okuplja u pravilu odgovorne za upravljanje aktivom i pasivom iz banaka članica, čiji je osnovni zadatak razmatranje mjera iz područja centralnobankarskih operacija. Osim s HNB-om, surađuje s Hanfom (Hrvatskom agencijom za nadzor financijskih usluga), Ministarstvom financija i ACI-jem Hrvatska.“ [14]

ALCO i kreditni odbor zajedno upravljaju bilancom banke. Ova dva odbora čine osnovicu kojom uprava banke kontrolira strukturu bilance banke i zadaje strateške smjernice. U nekim bankama ALCO i kreditni odbor imaju pravo diktirati strukture poslovnim jedinicama, dok u nekim bankama samo prate strukture i zatim predlažu smjernice.

KREDITNI ODBOR

„Kreditni odbor je zadužen za praćenje kreditiranja u banci. Ovisno o odluci uprave banke, kreditni odbor može imati različiti sastav. Standardna je praksa sastava kreditnoga odbora da ima predstavnike poslovnih jedinica i sektora koji prate rizike. Ovisno o veličini banke i potrebama kontrole poslovanja, kreditni odbor mogu činiti predsjednik uprave, članovi uprave za poslovanje, član uprave za rizike i direktor sektora za kreditni rizik.

Osnovna svrha kreditnoga odbora je praćenje kreditiranja i kvalitete plasmana banke. Kreditni odbor to radi na dva načina. Prvi način je da promatra povijesne vrijednosti i kretanje parametara vezanih za već dane kredite. Tako kreditni odbor promatra podjelu kredita po poslovnim jedinicama, ostvarenje budžeta, kvalitetu kredita koji su plasirani, količinu loših plasmana i troškove po lošim plasmanima. Drugi način na koji kreditni odbor upravlja kreditnim portfeljem da odlučuje o kreditnim volumenima prema pojedinim klijentima, donosi smjernice prema kojim klijentima povećati a prema kojima smanjiti izloženost. Na ovaj način, kreditni odbor ima aktivnu ulogu u odlučivanju o poslovnim smjernicama banke.“ [4, str. 529]

4.1 ORGANIZACIJA BANKE

„Većina banaka organizirana je prema funkcionalnom načelu, tek s naznakama divizijske forme. Kada se govori o divizijskoj formi, tada se govori o filijalama (poslovnica) u mjestima izvan sjedišta banke. Poslovnice banke obično imaju jasno definirana pravila ponašanja s malom autonomijom u procesu odlučivanja.

Funkcionalna organizacijska forma smatra se najučinkovitijim oblikom organizacije za tvrtke s manje raznovrsnim proizvodnim programom, usmjerene na jedno područje plasmana. U banci s funkcionalnom organizacijskom strukturom koja ima više različitih sektora i više filijala, upravljanje je komplicirano i otežano. Ova činjenica sama po sebi uključuje naznake neučinkovitosti, što u tržišnoj utakmici lako može rezultirati slabijim poslovnim uspjehom.

Divizijska organizacijska forma utemeljena je na objektu, što može biti proizvod ili geografsko područje djelovanja tvrtke, a to znači da se prava i odgovornost mogu delegirati na nižu upravljačku razinu, npr. filijale. Pritom je bitno da se u takvoj organizacijskoj jedinici nađu svi poslovi potrebni za njezino funkcioniranje.“ [4, str. 515]

Organizacijska struktura

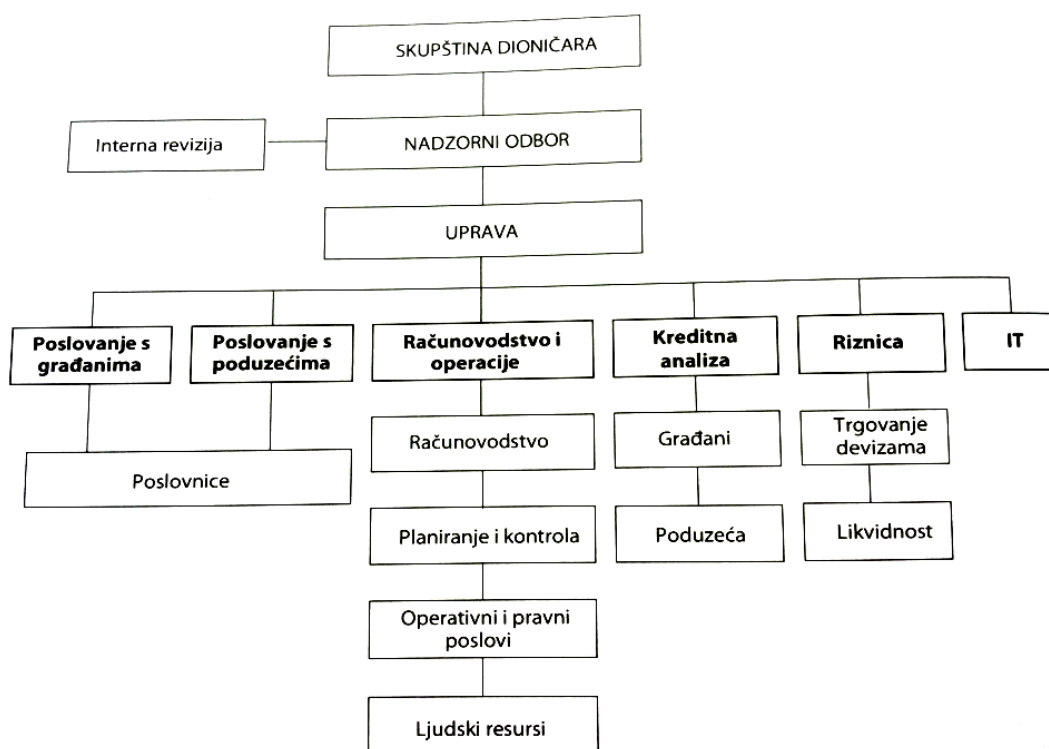
„Osnovni organi banke su sljedeći:

- Skupština dioničara banke
- Nadzorni odbor banke
- Uprava banke
- Ured uprave
- Poslovi strategije i razvoja
- Odjel unutarnje revizije
- Sektor upravljanja rizicima
- Sektor gospodarstva
- Sektor građanstva
- Sektor riznice
- Sektor operativnih poslova

- Sektor računovodstva i financijske kontrole
- Sektor pravnih, kadrovskih i općih poslova
- Sektor informatike
- Podružnice
- Poslovnice

Banke obično imaju organizaciju koja označava grupu poslovanja, koja se tada dijeli na sektore, sektori se dijele na direkcije, urede ili odjele. Količina organizacijskih dijelova ovisi o veličini banke i potrebama koje banka ima u svome poslovanju.

Banka će možda imati diviziju za poslovanje s poduzećima koja u sebi može imati sektore za poslovanje s velikim, srednjim i malim poduzećima. Pojedine divizije mogu imati i specijalizirane sektore, kao što je sektor za ALM ili sektor za razvoj usluga. Širina pomoćne strukture također ovisi o banci. Mnoge banke imaju pomoćne dijelove čija je svrha potpora u poslovanju, primjerice odjela za makroekonomske analize.“ [4, str. 518]

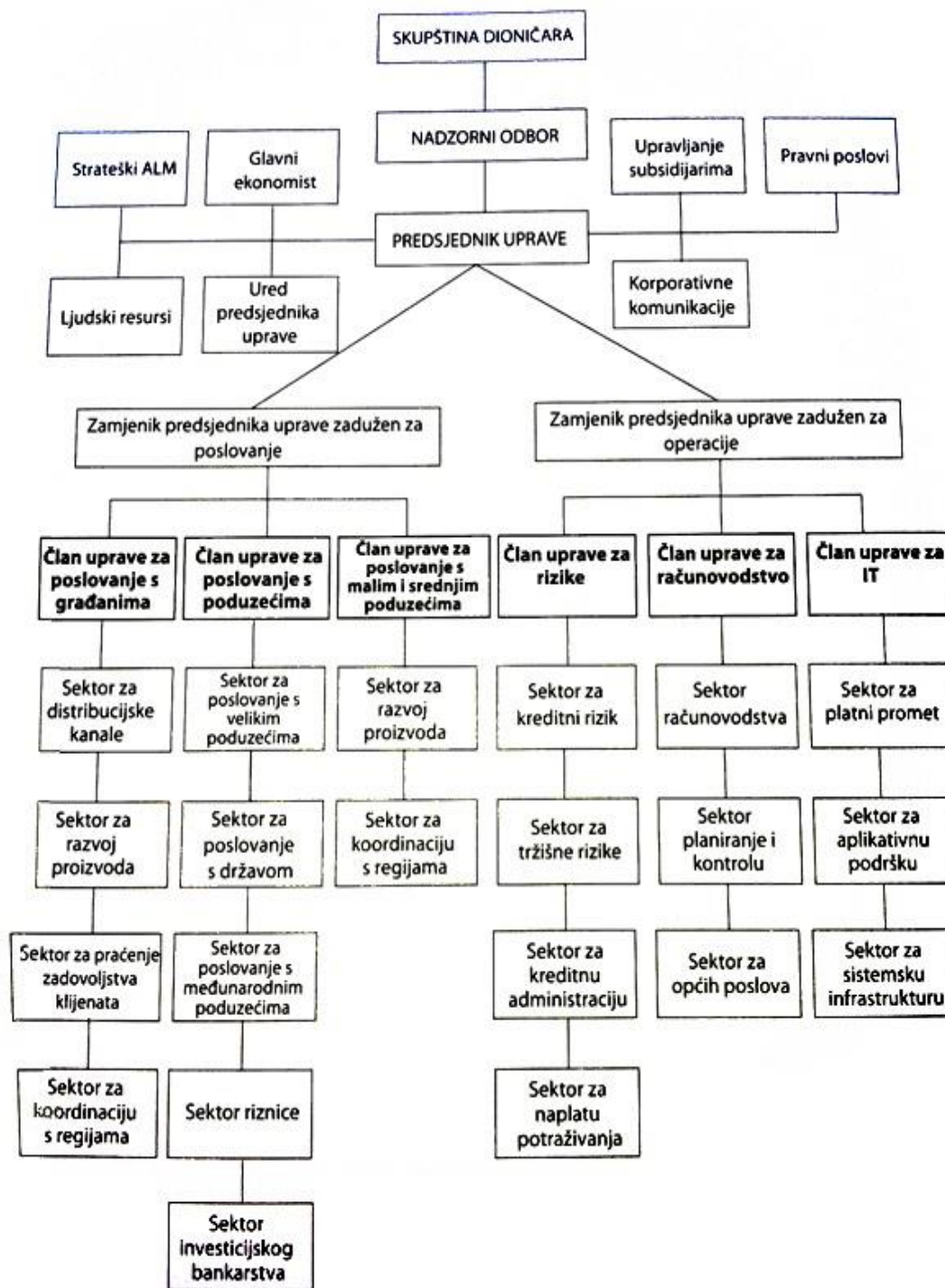

Slika 4.1 Organizacijski oblik male banke u Hrvatskoj [4, str. 520]

Struktura malih banaka ima mali broj zaposlenih u poslovnoj jedinici, tako da su uvelike povezani službenici i visoki menadžment. Često se dogodi da je najviši menadžment banke se uključi u dnevne operacije i poslovanje banke. Male banke nastoje i putem outsourcing-a zadovoljiti svoje potrebe. Jedan primjer je informatika.

Za male banke je izazov proširiti poslovanje i istovremeno kontrolirati troškove, stoga nastoje uklopiti što više službi u jednu organizacijsku jedinicu i izdvojiti segmente poslovanja.

Razlika između velike i male banke je u broju poslovnih jedinica i širini poslovanja. Male banke nemaju ured i glavnoga ekonomistu. Velike banke nastoje postati prepoznatljivima na tržištu. U malim bankama jedna osoba može biti zadužena za neke poslove, dok u velikoj banci iste te poslove obavlja čitavi sektor. Kod kreiranja organizacije kod velikih banaka treba se paziti da se ne izgubi koordinacija između pojedinih jedinica.

Slika 4.2 Organizacijski oblik velike banke u Hrvatskoj [4, str. 522]

Struktura velike banke počinje od skupštine dioničara. To su vlasnici banke koji nadzor banke prepuštaju nadzornom odboru koji prati poslovanje banke. Nadzorni odbor bira upravu banke čiji je zadatak operativno upravljanje banke.

5 VRSTE BANKARSKIH POSLOVA

Bankarski poslovi se različito grupiraju i najčešće se svrstavaju prema njihovim zajedničkim osobinama, a to su:

- Aktivni bankarski poslovi
- Pasivni bankarski poslovi
- Neutralni bankarski poslovi
- Vlastiti bankarski poslovi

Osnovni kriterij razlikovanja ovih poslova je uloga banke u pojedinom poslu. Tako se banka može u određenom poslu javljati kao dužnik, vjerovnik, posrednik, može obavljati vlastiti posao (u svoje ime i za svoj račun) ili može obavljati upravno-kontrolne poslove.

Prema funkcionalnosti bankarski poslovi se dijele na poslove mobilizacije i koncentracije sredstava, kreditne poslove, posredničke – komisione poslove, vlastite poslove.

Prema ročnosti bankarski poslovi se dijele na kratkoročne i dugoročne bankarske poslove.

Prema bilančno – analitičkim obilježjima bankarski poslovi se dijele na pasivne bankarske poslove, aktivne bankarske poslove, posredničke (neutralne) bankarske poslove i vlastite bankarske poslove.

5.1 AKTIVNI BANKARSKI POSLOVI

Aktivni bankovni poslovi (engl. loanbusiness, njem. Aktivgeschäfte) po kriteriju funkcionalnosti kreditni poslovi banaka, koji se sa stanovišta njene bilance javljaju kao plasmani u njenoj aktivi. U tim poslovima banka je vjerovnik, a korisnik kredita dužnik od kojeg ona naplaćuje kamate.

Uz pasivne bankarske poslove čine suštinu bankarskog poslovanja. Povijesno, jedni su od najstarijih bankarskih poslova.

Prema kriteriju ročnosti aktivni bankarski poslovi dijele se na:

- Kratkoročne aktivne bankarske poslove
- Dugoročne aktivne bankarske poslove

Kratkoročni aktivni bankarski poslovi

U njih spadaju krediti. Kredit je novac koji kreditor daje na korištenje korisniku kredita, sa ili bez namjene, a koji je korisnik kredita obavezan vratiti uz ugovorenu kamatu u određenom roku i uz određene uvijete.

Funkcije kredita su prikupljanje slobodnih sredstava, osiguranje likvidnosti, utjecaj na međunarodnu razmjenu, financiranje razvoja, funkcije posredovanja, funkcija nacionalnog raspolaganja novcem, funkcija osiguranja neometanog procesa reprodukcije, funkcija stvaranja novca, funkcija realokacije novca, funkcija koncentracije sredstava.

Postoji kratkoročno i dugoročno kreditiranje. U kratkoročno kreditiranje spadaju kontokorentni, akceptni, eskontni, lombardni, rambursni i avalni krediti. U dugoročno kreditiranje spadaju hipotekarni krediti, investicijski krediti, potrošačko kreditiranje.

Kratkoročno kreditiranje predstavlja vrlo čest bankarski posao. Postoji podjela kratkoročnih kredita s obzirom na način odobravanja, tehnike odobravanja, pokrića i uporabe kredita, a to su: [3, str. 169]

- **Kontokorentni krediti** – najčešći oblik kratkoročnog kreditiranja. Kredit funkcionira po principu kreditne linije koja je odobrena klijentu na uporabu. To su također i krediti koje banka odobrava po kreditnim karticama.
- **Akceptni krediti** – temelji se na akceptiranju mjenice od klijenta. Kod ovakvih kredita banka postaje dužnikom s obzirom na to da se obvezuje isplatiti mjenicu.
- Eskontni krediti – u kojem je element osiguranja neko buduće potraživanje.
- **Lombardni krediti** – tip kredita u kojem je element osiguranja vrijednosni papir koji ostaje vlasništvo zajmoprimca.
- **Rambursni krediti** – temelji se na robnim dokumentima kao što su teretnice, polica osiguranja i drugo.
- **Avalni krediti** – u njemu banka daje oval na mjenične obveze svojega komitentado ugovorne svote avalnoga kredita.

„Srednjoročno kreditiranje se smatra kreditiranje koje traje duže od jedne godine. Karakteristika je da traže temeljite i kompleksne elemente osiguranja. Ovakvi krediti se obično koriste kao element operativnog poslovanja poduzeća.

Kod srednjoročnih kredita postoje dvije glavne skupine kredita, a to su:

- Namjenski krediti
- Nenamjenski krediti

Namjenski krediti su oni koji imaju određenu namjenu: studentski krediti, krediti za kupnju automobila, krediti za likvidnost. Njihova namjena se strogo prati, ponajprije zbog njihovih karakteristika, a to su manje rizični plasmani – niža kamatna stopa, dulji rokovi otplate, viši iznosi kredita.

Nenamjenski krediti, za razliku od namjenskog, kod njih se ne prati njihova namjena, a nema niti kontrole o tome kako se koriste sredstva. Zbog te činjenice za banku imaju veći rizik plasmana, višu kamatnu stopu, kraće rokove otplate te niže svote kredita.

Dugoročno kreditiranje predstavlja financiranje na rok dulji od 5 godina. Dijeli se na hipotekarne i investicijske.

Hipotekarni krediti je tip kredita koji kao element osiguranja ima dugotrajnu imovinu. Pod dugotrajnom imovinom smatra se poslovni objekt, stambeni objekt i zemlja. Samo osiguranje se postiže putem uknjižbena objekt.

Investicijski krediti su krediti koje banka odobrava kako bi poduzeće ostvarilo investicije i na taj način povećalo svoje poslovanje.“ [4, str. 177]

5.2 PASIVNI BANKARSKI POSLOVI

„Pasivni bankarski poslovi ili poslovi izvora sredstava predstavljaju jedan od bitnih bankarskih poslova. Ovi poslovi su vezani za početke bankarskog poslovanja, budući da je primanje novčanih depozita jedan od najstarijih funkcija banke. U ovim poslovima banke se javljaju kao dužnici.

U pasivne bankarske poslove se ubrajaju:

- primanje uloga na viđenje
- primanje depozita
- izdavanje obveznica te drugih vrijednosnih papira
- reeskontiranje mjenica
- primanje kredita od drugih banaka

- ostali poslovi koji po svom karakteru spadaju u poslovne bankarske poslove“ [15]

Prema kriteriju ročnosti pasivni bankarski poslovi dijele se na:

- kratkoročne pasivne bankarske poslove
- dugoročne pasivne bankarske poslove

Kratkoročni pasivni bankarski poslovi

Ročnost ovih poslova u pravilu je unutar jedne godine. Imaju poseban značaj u ročnoj transformaciji banke i utjecaj na njenu likvidnost. U njih spadaju emisija novčanica, primanje depozita (kratkoročni: štedni ulozi, depoziti na tekuće i žiro račune, ostali depoziti), zaduživanje kod drugih banaka (kod središnje banke i između poslovnih banaka), emisija kratkoročnih vrijednosnica, eskont vlastitih mjenica.

Dugoročni pasivni bankarski poslovi

Temeljno je obilježje dugoročnih pasivnih bankarskih poslova njihova ročnost (u pravilu preko godinu dana) te kvaliteta u odnosu na kratkoročne pasivne bankarske poslove budući da je njihovo dospijee unaprijed poznato. U njih spadaju dugoročni (oročeni) depoziti (štedni ulozi), emisija dugoročnih vlasničkih vrijednosnica i dugoročno kreditiranje.“ [2, str. 210]

5.3 NEUTRALNI (POSREDNIČKI) BANKARSKI POSLOVI

Oni su jedni od najstarijih bankarskih poslova. Kod njih se banka javlja u ulozi posrednika. Banci pripada provizija ili neka druga ugovorena naknada za obavljene posao.

„Poslovi u kojima banka nastupa kao komisionar, vršeći usluge za račun svojih komitenata. Neutralni poslovi nazivaju se i indiferentni, posrednički ili uslužni poslovi.

U njih spadaju: posredovanje u platnom prostoru, čuvanje i upravljanje vrijednostima – depo poslovi. Kupovanje i posredovanje kod vrijednosnih papira, preuzimanje jamstva i posredovanja kod izdavanja vrijednosnih papira i otvaranje akreditiva i izdavanje vrijednosnih papira.“ [16]

„Oni su najbrojniji bankarski poslovi, a među njima su najpoznatiji poslovi platnoga prometa, mjenjački poslovi te različiti komisijski i mandatni poslovi. Ovi se poslovi mogu smatrati uslužnima. Proizvodi iz ovog „neutralnog segmenta“ bančina poslovanja neposredno stvaraju prihode od naplaćenih prihoda i razlika u tečaju.“ [4, str. 20]

5.4 VLASTITI BANKARSKI POSLOVI

„To su oni poslovi koje banka obavlja u svoje ime i za svoj račun s ciljem ostvarivanja profita. To su poslovi novijeg datuma, a rezultat su razvoja tržišta i tržišnih gospodarstava te globalizacije uopće. U njih spadaju arbitražni poslovi, burzovne špekulacije i osnivanje industrijskih poduzeća ili sudjelovanje u dioničarskim društvima.

Arbitražni poslovi obuhvaćaju poslovne kupnje i prodaje prvenstveno deviza, manje valuta te danas sve više vrijednosnih papira s ciljem ostvarenja dobiti na razlici između kupovnih i prodajnih cijena. Ukoliko banka kupuje i prodaje vrijednosne papire na burzi s ciljem zarade na razlici između prometne i termenske kotacije vrijednosnog papira tada se radi o burzovnim špekulativnim poslovima. Najpoznatiji ovi poslovi su SWAP, report poslovi i drugi.

Rjeđi oblik vlastitih bankarskih poslova je osnivanje ili sudjelovanje u dioničarskim društvima. Kod nas u Hrvatskoj ovaj bankarski posao je čest u nešto izmijenjenom obliku, budući da velik broj banaka postaje vlasnikom nelikvidnih, nerentabilnih poduzeća iz naslova naplate svojih potraživanja kroz institut realnog pokrića. Razumljivo ovi poslovi najčešće nisu rentabilni niti profitabilni i u suštini predstavljaju jedan prijelazni oblik koji znatno opterećuje bankarski sustav u cjelini.“ [17]

„To su noviji bankarski poslovi u kojima banka ne posluje s klijentima, a to su:

- arbitražni poslovi
- burzovne špekulacije
- osnivanje industrijskih poduzeća
- ili sudjelovanje u dioničarskim društvima

Prihodi i rashodi od ovih poslova rezultati su razlike između uloženoga i vraćenoga kapitala, a uslužni poslovi prihode ostvaruju od naplate odgovarajuće provizije.

Arbitražni poslovi obuhvaćaju poslove kupnje i prodaje prvenstveno deviza, manje valuta te danas sve više vrijednosnih papira s ciljem ostvarenja dobiti na razlici između kupovnih i prodajnih cijena. Ukoliko banka kupuje i prodaje vrijednosne papire na burzi s ciljem zarade na razlici između prometne i termenske kotacije (notiranja) vrijednosnih papira, tada se radi o burzovnim spekulativnim poslovima. Najpoznatiji ovakvi poslovi su SWAP, report poslovi i drugi. Rjeđi oblik vlastitih bankarskih poslova je osnivanje ili sudjelovanje u dioničkim društvima.,, [2, str. 237]

6 RIZICI BANKARSKOG POSLOVANJA

„Banke su izložene čitavom spektru rizika u svojem poslovanju. U načelu se mogu podijeliti u četiri osnovne kategorije a to su: financijski, operativni, poslovni rizici te rizik događaja. Financijski rizici istovremeno obuhvaćaju dvije vrste rizika: osnovni rizik koji uključuje rizik likvidnosti, kreditne rizike i rizik solventnosti. Oni mogu rezultirati gubitkom za banku ako se njome primjereno ne upravlja, a špekulativni rizici, koji se zasnivaju na financijskoj arbitraži, mogu rezultirati dobiti, ako je arbitraža uspješna, ili gubitkom, ako je ona neuspješna. Osnovne kategorije špekulativnog rizika jesu kamatni, devizni i cjenovni (ili pozicijski) rizici.“ [18, str. 3]

„Rizik se može definirati kao vjerojatnost da će stvarni povrat od investicije biti niži od predviđenog povrata. Drugačije rečeno, to je promjenjivost povrata od investicije.“ [19]

„Financijski rizici su predmet složenih međupovezanosti koji mogu značajno povećati ukupnu sliku izloženosti banaka riziku. Npr.: Banka koja se bavi deviznim poslovanjem izložena je valutnom riziku, ali će također biti izložena dodatnom riziku likvidnosti i kamatnom riziku ako drži otvorenu poziciju ili ako postoji neusklađenost u njezinoj knjizi terminskih valutnih poslova.“ [18, str. 3]

6.1 RIZIK LIKVIDNOSTI

Likvidnost je sposobnost poduzeća da na vrijeme izvršava sve svoje dospjele obveze prema svojim vjerovnicima.

„Rizik likvidnosti je najznačajniji rizik s kojim se susreće banka. Kada bi banka bila suočena s opcijom da može kontrolirati samo dva rizika u banci, to bi zasigurno bili kreditni rizik i rizik likvidnosti. Ova su dva rizika posebno značajna jer se u njima vidi cjelokupno poslovanje banke. Kontrola ova dva rizika predstavlja temelj poslovanja svake banke. Rizik likvidnosti je značajniji od kreditnoga rizika. U slučaju problema sa likvidnošću, banka se može doslovno raspasti. S rizikom likvidnosti, banka nema mogućnost i više vremena da se obrani od rizika likvidnosti. On može uništiti banku doslovno preko noći.“ [4, str. 372]

6.2 OPERATIVNI RIZIK

„Operativni rizik Baselski odbor za nadzor banaka definira kao rizik gubitaka koji proizlaze iz neprimjerenih ili pogrešnih unutrašnjih procesa, ljudi i sistema ili zbog vanjskih događaja. Ova definicija uključuje pravni, ali isključuje strateški rizik.

Banka izgrađuje sistem upravljanja operativnim rizikom u skladu sa smjernicama baselskog sporazuma o adekvatnosti kapitala. Sistem se temelji na prikupljanju podataka koji su posljedica operativnog rizika i periodskom provođenju samoprocjene rizika i kontrola. Tendencije kao što su povećano korištenje visoko automatizirane tehnologije, porast poslovanja sa stanovništvom i rast elektronskog bankarstva, sve veće oslanjanje na vanjske izvore i povećano korištenje razrađenih tehnika za smanjenje izloženosti kreditnom i tržišnom riziku utjecali su na povećanje izloženosti operativnom riziku. Operativni rizik banke je usko povezan sa njenim operativnim politikama i procesima i da li ima adekvatne kontrole. Ovaj rizik je teško mjeriti direktno ali je vjerojatno veći što je veći broj odjeljenja i filijala, zaposlenih ili kredita insajderima. Vrste operativnog rizika su: unutrašnja prevara, vanjska prevara, radno pravo i sigurnost na radu, odnosi sa klijentima i proizvodi, šticećenja fizičke imovine, prekidi u poslovanju i pad sistema, izvršenje isporuka i upravljanje procesima.“ [20]

6.3 KREDITNI RIZIK

„Kreditni se rizik odnosi na rizik neizvršenja, ali je također vezan za likvidnost s obzirom na činjenicu da su tržišta za niže rangirane kredite mnogo manja nego ona za više rangirane kredite, a njihova će se likvidnost znatno pogoršati u vrijeme sustavnih kriza. Zbog oba razloga investicijska politika trebala bi ograničavati kreditni rizik investicijskog instrumenta kako na razini pojedinog izdavatelja, tako i na razini portfelja. Što se tiče specifičnog kreditnog rizika, prilikom utvrđivanja minimalnog rejtinga za pogodna sredstva, većina se banaka oslanja na višestruke neovisne agencije za kreditno rangiranje. Kada različite agencije imaju različita rangiranja, valjalo bi odrediti koje rangiranje prevladava. Dopuštena razina izloženosti utvrđuje kao postotak vlastitih sredstava vjerovnika.“ [18, str. 224]

6.4 TRŽIŠNI RIZIK

„Tržišni se rizik određuje kao nepostojanost dohotka ili tržišne vrijednosti uslijed tržišnih čimbenika na kojima se ovi temelje, kao što su valuta, kamatne stope ili kreditna marža. Kod poslovnih banaka, tržišni rizik investicijskog portfelja stabilne likvidnosti nastaje iz neusklađenosti između rizičnog profila sredstava i izvora njihovog financiranja. Ogledni portfelj, koji bi se trebao temeljiti na valuti, prosječnom vremenu vezivanja i kreditnim svojstvima obveza na kojima je utemeljen, neka je vrsta punomoći za obveze. Svako odstupanje od oglednog portfelja stoga bi uzrokovalo rizike i moralo bi se ograničiti.“ [18, str. 225]

7 BANKARSKI SUSTAVI

„Bankarski sustav predstavlja organizaciju bankarstva u nekoj zemlji ili skupini zemalja, u smislu strukture, funkcija, vlasništva i međusobne povezanosti banaka. Ovaj pojam može označavati podjelu rada među bankama u jednoj zemlji koja je rezultat specijalizacije ili zakonskih propisa. Bankarski se sustavi pojedinih zemalja razlikuju, ali imaju i sličnosti, s obzirom na to da im je svima zajedničko postojanje središnje banke i velikog broja privatnih banaka različitog profila.“ [4, str. 560]

Općenito gledajući, razlikuju se dva osnovna modela financijskih sustava, a to su njemačko – japanski i anglo – saksonski. Njemačko – japanski je model u kojemu njihovi krediti imaju dominantnu ulogu pri financiranju poduzeća, dok s druge strane je anglo – saksonski sustav koji je model s razvijenim financijskim tržištem, primarna uloga u financiranju poduzeća pripada financijskom tržištu, uglavnom na osnovu emisije obveznica i drugih financijskih instrumenata. Navedena se podjela se poklapa s podjelom u kojoj postoji financijski sustav koji se temelji na bankama i financijski sustav koji se temelji na tržištu. U financijskom sustavu koji se temelji na bankama, banke imaju glavnu ulogu u mobilizaciji štednje, alokaciji kapitala, nadgledanju investicijskih odluka korporativnih menadžera i pružanju sredstava za upravljanje rizikom. U financijsko sustavu koji se temelji na tržištu, tržište vrijednosnih papira dijeli središnju ulogu s bankama u kanaliziranju društvene štednje na tvrtke, utječući tako na kontrolu kompanija i olakšavajući upravljanje rizikom.

7.1 ANGLO – SAKSONSKI BANKARSKI SUSTAV

Njega karakterizira središnja banka i razvijeno tržište kapitala. Ta dva čimbenika su imala presudnu ulogu u razvoju bankarskog sustava u anglo – saksonskim državama, ali su utjecali i na druge oblike ekonomske strukture.

„Središnja banka SAD-a je osnovana 1913. kada je donesen Federal Reserve Act kojim je osnovan Federalni rezervni sustav s 12 federalnih banaka i obavlja funkcije središnje banke: koncipira i provodi monetarnu politiku, obavlja operacije i usluge za banke članice sustava, obavlja poslove za vladu SAD-a, kontrolira poslovanje banaka članica. Osim toga, FED emitira novac putem Državne blagajne koji se zatim transferirana federalne rezervne banke koje u okviru svojih distrikta opskrbljuje papirnatim novcem komercijalne banke. FED, prema zakonu, ima visok stupanj nezavisnosti: ima guvernera i zamjenika guvernera (biraju se na 4 godine) i Odbor guvernera (biraju se na 14 godina) te Odbor direktora. Guvernere imenuje predsjednik SAD-a, a

imenovanje potvrđuje Senat. Posebno je bitno naglasiti da FED obavlja operacije monetarne politike uglavnom putem prodaje i kupnje državnih papira, što izravno povezuje fiskalnu i monetarnu politiku.“ [4, str. 561]

Nakon razdvajanja investicijskog i komercijalnog bankarstva je prouzročilo da su komercijalne banke uglavnom bile male banke koje su plasirale stambene kredite i prikupljale štednju. One posluju samo u jednoj federalnoj državi. Investicijske banke su usmjerene na tržište kapitala i stroga regulativa omogućila im je lagan pristup tržištu. u SAD-u postoje i štedne banke i kreditne unije koje prikupljaju oročene depozite i ulažu ih u vrijednosne papire i hipotekarne fondove. Financijski sustav SAD-a je povezan sa tržištem kapitala i manifestira se i u fondovskoj industriji. Fondovi u SAD-u su jako značajni jer se bave investicijskom djelatnošću.

Središnja banka Velike Britanije je Bank of England i osnovana je 1694. godine. Prvo je bila u privatnom vlasništvu a kasnije je postala prvom središnjom bankom na svijetu. „Posluje kao jedinstvena institucija koja organizacijski ima emisijski dio i bankarski dio s ograncima u nekoliko gradova. Upravu čini guverner, zamjenik guvernera i Odbor direktora. Bankarski sustav Velike Britanije karakterizira relativno velika koncentracija bankarskog poslovanja na nekoliko vodećih banaka koje imaju razgranatu mrežu podružnice te specijalizacija za pojedine vrste bankarskih poslova (prije svega za dugoročne i kratkoročne poslove), premda je u posljednje vrijeme sve prisutnije usvajanje koncepcije univerzalnoga bankarstva.“ [4, str. 561]

7.2 EUROPSKI BANKARSKI SUSTAV

Središnja banka Njemačke je Bundesbank i osnovana je 1875 godine. Osnovana je kao banka njemačkih pokrajina, pravo tiskanja novca je stekla tek 1945. godine kada je nacionalizirana, a naziv je promijenila 1957. u Deutsche Bundesbank. Na čelu banke je guverner i zamjenik guvernera koji se biraju na 8 godina, te Odbor direktora. Ona je imala značajan utjecaj na monetarnu politiku u Europi koji je bio definiran položajem i statusom Njemačke. Danas je Bundesbank dio EMU- a i javlja se kao središnja institucija koja stvara ideologiju EBC-a.

„Logika uloge FED-a i Bundesbank u ekonomiji je definirana nasljeđem razdoblja velikih kriza 20. stoljeća. Karakteristika velike krize koja je pogodila Njemačku 20-ih godina prošlog stoljeće nakon WWI bila je hiperinflacijom. Povijesno je nasljeđe definiralo Bundesbank kao središnju banku s iznimno malom tolerancijom na inflaciju. Kriza koja je pogodila SAD 30-ih godina prouzročila je veliku nezaposlenost, zato je FED orijentiran na održavanje stabilnih cijena,

ali i na punu zaposlenost. Ovo je povijesno nasljeđe prisutno i danas u odlučivanju o monetarnoj politici., [4, str. 562]

Poslovno bankarstvo u Njemačkoj realizira se putem privatnih i javnih banaka a one obavljaju sve vrste bankarskih poslova po modelu univerzalnoga bankarstva.

Štedionice (Sparkasse) su specifična vrsta banaka –štedionica koje su formirane na lokalnoj razini, a glavni poslovi su im prikupljanje štednje i kratkoročno kreditiranje.

Kreditne unije (VolksundRaiffeisenbank) su slične štedionicama i obavljaju sve vrste bankarskih poslova za mala i srednja poduzeća na lokalnoj razini, s tim da postoje i one regionalnog karaktera.

Specijalizirane banke se bave odobravanjem hipotekarnih kredita ili su specijalizirane za financiranje stambene izgradnje prometa i pojedinih industrijskih grana.

Središnja banka je Banka Francuske (Banque de France) koja je osnovana 1800. i posluje kao jedinstvena institucija s klasičnim ovlastima središnje banke, ali je dosta zavisna od politike koju provodi vlada. Organi koji njome upravljaju su guverner, zamjenik guvernera i Odbor direktora.

7.3 BANKARSKI SUSTAVI ZEMALJA U RAZVOJU I TRANZICIJI

„Struktura bankarskog sustava jedne zemlje evoluirala u skladu sa ekonomskim, društvenim, financijskim i demografskim okolnostima odražavajući dosegnuti stupanj privrednoga i društvenoga razvoja. Banke u zemljama u razvoju pružaju dvije vrste usluga a to su komercijalno bankarstvo i pružanje usluga investicijskog bankarstva. Usluge investicijskog bankarstva su malo zastupljene zbog nerazvijenih financijskih tržišta. Bankarske sustave zemalja u razvoju karakterizira uglavnom slaba regulatorska i supervizorska infrastruktura. Zemlje u tranziciji nalaze se u različitim fazama tranzicije: od ranijeg modela socijalističkog bankarstva u tržišno orijentirano bankarstvo. Socijalistički bankarski sustav karakterizirala je velika koncentracija i naglašena planska uloga. Privatnih banaka nije bilo, ali su od 80-ih godina prošloga stoljeća u pojedinim zemljama bile dopuštene mješovite banke sa stranim partnerima gdje je većinski udio imala država. S raspadom socijalističkog uređenja došlo je do privatizacije bankarskoga sustava. Neke države u tranziciji odlučile su ostaviti značajan dio bankarske aktive u rukama države, ali je većina zemalja u tranziciji dopustila privatizaciju banaka strani bankama.

Ulaskom stranih banaka na tržište dolazi do stabilizacije bankarskog sustava, budući da sada strani vlasnici jamče likvidnost i stabilnost banke koju su kupili. Također se povećava sloboda

protoka kapitala. Strane banke unose nove tehnologije ne samo u prodaju proizvoda i lepezu usluga nego i mehanizme interne kontrole i praćenja rizika.

Jedan od nedostataka modela privatizacije banaka stranim bankama je taj što država više ne može kontrolirati kreditnu politiku banaka, tako da banke nastoje maksimizirati dobit na način koji možda nije optimalan za ekonomiju. Ulogu kontrole kreditne politike u ekonomiji trebala je preuzeti središnja banka, ali u većini zemalja u tranziciji središnja banka nije prepoznala ovu potrebu.“ [4, str. 564]

7.4 ISLAMSKO BANKARSTVO

„Prve institucije koje su poslovale na načelima islamskoga bankarstva osnovane su 1963. godine u Egiptu, ali se nastanak islamskoga bankarstva uglavnom veže za 1975. Kada je Organizacija islamskih država osnovala Islamsku banku za razvoj (IDB). Zadatak IDB-a je financiranje ekonomskih i socijalnih programa zemalja članica na islamskim principima. Iste godine je osnovana i prva komercijalna islamska banka u Dubaiu (Dubai Islamic Bank), zatim su osnovane Faisal Islamic Bank of Sudan 1977. i Faisal Islamic Bank of Egypt, također 1977. Nakon osnivanja navedenih banaka, islamsko bankarstvo bilježi brzi razvoj u smjeru osnivanja financijskih ustanova islamskoga tipa izvan granica islamskih zemalja, a također osnivaju posebne odjele za islamsko bankarstvo u vodećim svjetskim bankama i drugim financijskim kompanijama. Glavna karakteristika islamskoga bankarstva je pokušaj eliminiranja kamata iz poslovanja jer se one kose sa islamskim propisima. U skladu sa islamskom etiketom, opravdano je samo ono bogatstvo koje je rezultat vlastita rada ili poduzetničke aktivnosti te nasljedstvo i darovi. Uporaba ili razmjena resursa ne smatra se eksploatacijom ako nisu narušene ekonomski opravdane vrijednosne proporcije. U skladu s tim, nije dopuštena razmjena nejednakih svota novca, kao što je slučaj kod kreditnih transakcija gdje se uz otplatu glavnice pojavljuje i kamata kao cijena novca.“ [4, str. 564]

8 POSLOVNO BANKARSTVO U HRVATSKOJ

„Činjenica da je bankarski sustav pojedine države derivat njezina gospodarskog sustava umnogome određuje organizaciju, ustroj te razvijenost financijskih instrumenata. Ova opservacija također vrijedi i za Hrvatsku.

Hrvatska je za razliku od drugih zemalja, i na području bankarstva imala niz svojih specifičnosti koje su proizlazile iz njezina državnog statusa. Do 1990. njezina je državotvornost bila sastavnica drugih država, uz manje ili više zastupljenu samostalnost. Takvo je stanje ostavilo duboki trag na bankarstvo, posebno u razvoju bankarstva, jer je u Hrvatskoj razvoj bankarstva uvijek bio ograničen interesima država kojih je Hrvatska bila članica.

Godine 1990. osnovana je Hrvatska narodna banka koja ima ulogu središnje banke u Republici Hrvatskoj i u vlasništvu je Hrvatske države.

Većina banaka u Hrvatskoj su univerzalne banke. Temeljni razlog zašto u Hrvatskoj dominiraju univerzalne banke je nemogućnost profiliranja pojedinih banaka u različite vrste kategorija na malome tržištu. Nemogućnost profiliranja proizlazi iz dva temeljna razloga. Prvi je veličina hrvatskoga financijskoga tržišta, a drugi je povijesno nasljeđe. Profiliranost koja je ponuđena nije došla kao rezultat poslovnih procesa nego je administrativne prirode. HBOR je osnovan zakonskim aktom, a zakon o kreditnim institucijama otvara mogućnost da banka dobije odobrenje za rad kao banka s velikim ovlaštenjem, kao štedna banka ili kao kreditna unija.

Hrvatska kao mala zemlja jednostavno nema dovoljan broj klijenata koji bi mogli stvoriti kritičnu masu kako bi došlo do segmentiranja bankarskog tržišta u Hrvatskoj i nastajanja specijaliziranih bankarskih institucija koje postoje u velikim razvijenim tržištima. Veći dio bankarskog sustava u Hrvatskoj u vlasništvu je velikih stranih banaka. Vlasnici banaka u Hrvatskoj su uglavnom univerzalne banke koje nastoje prilagoditi poslovanje pojedinih banaka u Hrvatskom poslovanju u svojim matičnim državama. Zbog toga banke u Hrvatskoj, čak i u organizacijskoj strukturi, nastoje kopirati svoje vlasnike načinu poslovanja kako bi se povećala ukupna učinkovitost bankarskog konglomerata.“ [4, str. 532]

8.1 HRVATSKA NARODNA BANKA

Hrvatska narodna banka je neovisna institucija u svijetu tržišnog gospodarstva. Stabilnost tečaja i cijena su osnovni ciljevi središnje banke.

„Hrvatska narodna banka, kako je određeno Ustavom Republike Hrvatske, središnja je banka Republike Hrvatske. Položaj, zadaće, vlasništvo nad kapitalom središnje banke, njezine ovlasti i ustroj te njezin odnos s tijelima Republike Hrvatske, bankama i međunarodnim institucijama i organizacijama uređeni su Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci (NN, br. 75/2008. i 54/2013.)

Cilj Hrvatske narodne banke jest održavanje stabilnosti cijena. Ne dovodeći u pitanje ostvarivanje svojega osnovnog cilja, Hrvatska narodna banka podupire opću gospodarsku politiku Europske unije podupirući ciljeve Europske unije. Hrvatska narodna banka djeluje u skladu s načelom otvorenog tržišnog gospodarstva, slobodne konkurencije, dajući prednost učinkovitoj raspodjeli sredstava.

Zadaci Hrvatske narodne banke su:

- utvrđivanje i provođenje monetarne i devizne politike,
- držanje i upravljanje međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske,
- izdavanje novčanica i kovanog novca,
- izdavanje i oduzimanje odobrenja i suglasnosti u skladu sa zakonima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija, kreditnih unija, institucija za platni promet, institucija za elektronički novac i platnih sustava te devizno poslovanje i poslovanje ovlaštenih mjenjača,
- obavljanje poslova supervizije i nadzora u skladu sa zakonima kojima se uređuje poslovanje kreditnih institucija, kreditnih unija, institucija za platni promet, institucija za elektronički novac i platnih sustava,
- vođenje računa kreditnih institucija i obavljanje platnog prometa po tim računima, davanje kredita kreditnim institucijama i primanje u depozit sredstava tih institucija,
- uređivanje i unapređivanje sustava platnog prometa,
- obavljanje zakonom utvrđenih poslova za Republiku Hrvatsku,
- donošenje podzakonskih propisa u poslovima iz svoje nadležnosti,

- pridonnošenje stabilnosti finansijskog sustava u cjelini i
- obavljanje ostalih, zakonom utvrđenih poslova.“ [21]

„Osnovni su ciljevi supervizije koju obavlja Hrvatska narodna banka održavanje povjerenja u hrvatski bankovni sustav te promicanje i očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti.

Supervizija je provjera posluje li kreditna institucija u skladu s pravilima o upravljanju rizicima, drugim odredbama Zakona o kreditnim institucijama i propisima donesenim na temelju toga Zakona te drugim zakonima kojima se uređuje obavljanje finansijskih djelatnosti koje obavlja kreditna institucija i propisima donesenim na temelju tih zakona, kao i vlastitim pravilima, standardima i pravilima struke.

Hrvatska narodna banka provodi superviziju kreditnih institucija:

- obavljaajući nadzor prikupljanjem i analizom izvješća i informacija te kontinuiranim praćenjem poslovanja kreditnih institucija,
- obavljaajući izravni nadzor nad poslovanjem kreditnih institucija i
- nalažući supervizorske mjere.“ [22]

„Savjet Hrvatske narodne banke sastoji se od osam članova, a čine ga guverner, zamjenik guvernera i šest viceguvernera Hrvatske narodne banke nadležan i odgovoran za ostvarivanje cilja i izvršavanje zadataka Hrvatske narodne banke. Savjet Hrvatske narodne banke utvrđuje politike koje su vezane uz djelovanje Hrvatske narodne banke.

Guverner Hrvatske narodne banke odgovoran je za provođenje odluka Savjeta Hrvatske narodne banke. Guvernera, zamjenika i viceguvernere Hrvatske narodne banke imenuje Hrvatski sabor na prijedlog Odbora za izbor, imenovanja i upravne poslove uz mišljenje Odbora za financije i državni proračun.

Članovi Savjeta Hrvatske narodne banke imenuju se na šest godina, moraju biti državljani Republike Hrvatske s priznatim osobnim ugledom i profesionalnim iskustvom na monetarnom, finansijskom, bankarskom ili pravnom području.

Članovi Savjeta Hrvatske narodne banke moraju biti zaposleni u Hrvatskoj narodnoj banci s punim radnim vremenom, a prava i obveze iz radnog odnosa članova Savjeta Hrvatske narodne banke uređuju se ugovorom o radu, Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci i Statutom Hrvatske narodne banke.,, [23]

9 ZAKLJUČAK

Kroz ovaj seminar dobio se jedan ne preširok, ali detaljan prikaz bankarskog poslovanja. Banka kao dioničko društvo osniva se da bi ostvarivala dobit i stabilan rast financijskog potencijala i ukupnog poslovanja. Banka posluje uglavnom tuđim prikupljenim i pribavljenim sredstvima, koje ulaže u kreditne i nekreditne plasmane, obavlja domaći i međunarodni platni promet i druge poslove, pa je iznimno važno da uvijek i na vrijeme izvršava dospjele obveze po aktivnim, pasivnim i neutralnim poslovima, odnosno da je likvidna. Likvidnost je uvjet opstanak banke. Upravljanje rizikom likvidnosti banke znači strukturirati imovinu koja donosi prihode i obveze na koje se plaćaju rashodi na način da se postigne maksimalna kamatna marža, ali da pritom banka uvijek i na vrijeme izvršava dospjele obveze.

Za bankare je veliki izazov danas uklopiti nova znanja i nove tehnike uz klasično bankarsko poslovanje, te istovremeno moraju znati razumjeti cjelokupni poslovni proces koji se odvija u banci i njezinom okruženju.

Bankarski svijet nije samo primanje depozita i davanje kredita. Njihov svijet i poslovi unutar banke su dio poslovnih procesa koji se odvijaju u banci.

10 LITERATURA

KNJIGE

- [2] Matić, B. (2011.): Monetarna ekonomija, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek
- [4] Gregurek, M., Vidaković N. (2011.): Bankarsko poslovanje, RriF, Zagreb
- [5] Srb, V., Matić, B. (2002.): Bankarstvo, Ekonomski fakultet, Osijek
- [8] Santini, G. (2009.): Vodič za razumijevanje poslovanja s bankama, Rifin d.o.o., Zagreb
- [18] Greuning, H., Brajović Bratanović, S. (2006.): Analiza i upravljanje bankovnim rizicima, MATE d.o.o., Zagreb

INTERNET

- [1] Banke, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Banka> (01.05.2014.)
- [3] Financijski sustav Republike Hrvatske, http://www.hnb.hr/financijska_stabilnost/hfinancijka_sustav-1.htm (01.05.2014.)
- [6] Komercijalne banke, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/K/Komercijalne-banke> (01.05.2014.)
- [7] Specijalizirane banke, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/S/Specijalizirane-banke> (01.05.2014.)
- [9] HBOR, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, O kreditiranju HBOR- a, <http://www.hbor.hr/Sec37> (01.05.2014.)
- [10] Štedionica, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/%C5%A0/%C5%A0tedionica> (02.05.2014.)
- [11] Zakon o financijskim konglomeratima, NN br. 147/2008 i 54/2013, <http://www.poslovnisavjetnik.com/propisi/financijski-konglomerati/zakon-o-financijskim-konglomeratima-urednicki-procisceni-tekst-nn-b> (02.05.2014.)
- [12] Nadzorni odbor banke, http://www.poslovniforum.hr/about/nadzorni_odbor_banke.asp (02.05.2014.)
- [13] Uprava banke, http://www.poslovniforum.hr/about/uprava_banke.asp (02.05.2014.)
- [14] Odbori, <http://www.hub.hr/hr/odbori> (02.05.2014.)
- [15] Pasivni bankarski poslovi, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Pasivni-bankarski-poslovi> (03.05.2014.)

- [16] Posrednički poslovi, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/N/Neutralni-bankarski-poslovi> (03.05.2014.)
- [17] Vlastiti bankarski poslovi, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/V/Vlastiti-bankarski-poslovi> (03.05.2014.)
- [19] Rizik, <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/R/Rizik> (03.05.2014.)
- [20] Operativni rizik, <http://bs.scribd.com/doc/76809869/Bankarski-Rizici-Original> (04.05.2014.)
- [21] Hrvatska narodna banka, Ciljevi i zadatci, <http://www.hnb.hr/o-hnb/ho-hnb.htm> (03.05.2014.)
- [22] Hrvatska narodna banka, Supervizija, <http://www.hnb.hr/supervizija/index.html> (03.05.2014.)
- [23] Hrvatska narodna banka, Savjet i guverner, <http://www.hnb.hr/o-hnb/ho-hnb.htm> (03.05.2014.)
- [24] Najснаžнија banka na svijetu je kineska, <http://www.banka.hr/svijet/the-banker-najsnaznija-banka-na-svijetu-je-kineska> (03.05.2014.)

11 PRILOZI

Tablica 11.1 Najveće svjetske banke 2013. [24]

Top 30 u svijetu (mil USD)				
Rang	Banka	Zemlja	Tier 1 kapital	Tier 1 kapital % promjene
1.	ICBC	Kina	160.646	14,7
2.	JPMorgan Chase&Co	USA	160.002	6,4
3.	Bank of America	USA	155.461	-2,4
4.	HSBC Holdings	UK	151.048	8,2
5.	China Construction Bank	Kina	137.600	15,5
...				
20.	Deutsche Bank	Njemačka	66.600	4,95
21.	UniCredit	Italija	64.470	16,1
....				
28.	Societe Generale	Francuska	50.260	3,7
29.	Intesa Sanpaolo	Italija	47.511	-1,5

Izvor: The Banker Top 1000 2013.

Rast Kine i pad eurozone obilježili su bankarsko poslovanje tako da je s kapitalom 160, 646 mlrd USD kineska banka ICBC (IndustrialandCommercial Bank of China) izbila na prvo mjesto rang liste najvećih svjetskih banaka.

Zahvaljujući rastu kapitala od 15% ICBC je s trećeg mjesta skočila na prvo, a prošlogodišnji pobjednik Banko of America pala na treće mjesto dok je JP Morgan zadržao drugo mjesto najveće svjetske banke na svijetu.

Od Europskih banaka na rang listi Top 30 po kapitalu na četvrtom mjestu našla se britanska HSBC i to u prvom redu zahvaljujući dobrom poslovanju u Hong Kongu, no vidljiva je nadmoć kineskih banaka.

Talijanski UniCredit je na 21. mjestu, Societe Generale na 28., a Intesa na 29. mjestu rang liste najvećih svjetskih banaka.

12 POPIS TABLICA I SLIKA

Tablice

<i>Tablica 3.1 Vrste banaka</i>	<i>11</i>
<i>Tablica 11.1 Najveće svjetske banke 2013.....</i>	<i>48</i>

Slike

<i>Slika 4.1 Organizacijski oblik male banke u Hrvatskoj</i>	<i>27</i>
<i>Slika 4.2 Organizacijski oblik velike banke u Hrvatskoj.....</i>	<i>29</i>